

Sociale zekerheid: solidaire rots in de branding

"De sociale zekerheid is er voor u". Met die slogan trekt de Christelijke Arbeidersbeweging dit werkjaar een campagne op gang om het belang en de onschatbare waarde van onze sociale zekerheid in de verf te zetten. En zo'n motto dekt geheel de lading, want in meer dan zestig jaar tijd hebben vak-

bonden, ziekenfondsen, werkgevers en overheid een stevige solidaire rots in de branding uitgebouwd. Werkloosheid, ziekteverzekering, kinderbijslag, pensioen, beroepsziekten/arbeidsongevallen. De vijf pijlers waarop de sociale zekerheid steunt, zijn alom bekend. Ooit komt elke Belg in zijn leven ermee in aanraking, d.w.z. 'maakt hij gebruik' van het systeem. Maar hoe stevig staat die rots nog op haar grondvesten in een almaar woeliger branding?

Zorgbarende evoluties

Onze topositie uit de jaren '80, toen ons sociale zekerheidsmodel alle Europese landen achter zich liet inzake herverdeling en armoedebestrijding, is geleidelijk aan het wankelen gegaan. Dat blijkt uit een studie van Bea Cantillon ('Hoe sociaal en zeker is onze sociale zekerheid nog? Reflecties over de toekomst van de sociale zekerheid in België', *Belgisch tijdschrift voor sociale zekerheid*, 4de trimester 2005, p. 719-734). Enkele bevindingen uit het artikel spreken voor zich. De groei van de sociale uitkeringen is de voorbije decennia systematisch afgeremd. Ze volgden wel de prijsindex,

maar niet de algemene welvaart. Enkele cijfers spreken boekdelen. De minimumwerkloosheidsuitkeringen bleven sinds 1975 zo'n 20% achter op het algemene welvaartsniveau. Voor de kinderbijslagen bedraagt de kloof liefst 40% in vergelijking met 1970. Nog volgens Cantillon steeg het eigen aandeel in de kosten van de gezondheidszorg tegelijkertijd naar 20%, en dat is hoog in vergelijking met andere landen.

Om op die gezondheidszorg nog even door te gaan. Gezondheidsproblemen drijven steeds meer Belgen in de armoede. Langdurig zieken en invaliden nemen in ons land de laatste rechte lijn richting armoede. Cijfers van de CM-studiedienst liegen er niet om. Twintigduizend invaliden zijn al meer dan twintig jaar ziek en leven van een vervangingsinkomen dat hen onder de armoedegrens doet belanden. Zelfs het indexeren en welvaartsvast maken van die uitkeringen zal niet volstaan om hen uit de armoede te trekken. Er is een veel krachtiger inhaalbeweging nodig. Nog niet overtuigd? Van de duizenden zieken in ons land is 23% bestaansonzeker en zo kunnen we nog wel een tijdje doorgaan. Het is dan ook meer dan terecht dat CM het armoede-

probleem

De lasten van de sociale zekerheid komen almaar meer op de schouders van de loontrekkenden te liggen. Op termijn is dat onhoudbaar.

van zieken dit najaar nadrukkelijk op de politieke agenda wil plaatsen, staats Hervorming of niet.

Ook de overige minimumuitkeringen bleven de voorbije twintig tot dertig jaar op hun honger zitten, blijkt uit cijfers van het ACV. Je kunt je zelfs afvragen wat er nog overblijft van het 'verzekeringsprincipe' van onze sociale zekerheid. Om dat principe te herstellen, zou vanaf 2009 een verhoging van minstens 2,5% nodig zijn van alle uitkeringen.

Om terug te keren naar Cantillon. In hetzelfde artikel vergelijkt ze ons stelsel met dat van de andere EU-lidstaten. Inzake armoede en welvaartsverdeling zitten we nog altijd in de kopgroep, samen met landen als Denemarken, Oostenrijk, Zweden, Nederland, Finland, Frankrijk en Duitsland. Maar waar we 25 jaar geleden de kopgroep trokken, bengelen we nu achteraan en dreigen we zelfs de rol te lossen. Een evolutie waar we ons dringend zorgen over moeten maken.

Pijlers staan nog stevig overeind

Is het dan allemaal kommer en kwel als het over onze sociale zekerheid gaat? Het feit blijft dat ons stelsel nog steeds op vijf stevige pijlers rust en dat die vooralsnog stevig overeind staan. Als kind krijg je tussen 80,17 en 221,47 euro per maand kinderbijslag, en dat tot je meerderjarig bent. Ga ja daarna aan de slag en krijg je een arbeidsongeval, dan kun je nog altijd terugvallen op 55 tot 60% van je inkomen. Als mama kun je drie maanden voor je kind zorgen aan een kleine 80% van je inkomen. Kom je zonder werk te zitten en ben je gezinshoofd, krijg je nog steeds een uitkering

van minimum 950 en maximum 1.100 euro tijdens het eerste jaar. Ben je langdurig ziek of invalide, heb je recht op een uitkering van ruim 30 tot ruim 70 euro per dag, afhankelijk van je statuut. En heb je een volledige loopbaan achter de rug, dan heb je als gezinshoofd recht op een kleine 1.150 euro pensioen per maand. Een overlevingspensioen bedraagt nog altijd ruim 900 euro. Dat is nog maar een heel beperkte bloemlezing van hoe de sociale zekerheid ons als kwetsbare burger in de watten legt. Om maar te zeggen dat ons stelsel in de eerste plaats nog altijd een stevig vangnet is voor de overgrote meerderheid van de Belgen. Zónder zouden veel mensen in bittere armoede verzeilen. En, zoals gezegd, we zitten nog steeds in de Europese kopgroep. De sociale zekerheid is er dus wel degelijk nog altijd voor u.

Het ACV heeft bovendien in het Generatiepact bekomen dat sociale uitkeringen in de toekomst om de twee jaar een welvaartsaanpassing krijgen. Zo werd in 2006 een inhaaloperatie uitgevoerd voor de laagste en oudste uitkeringen. Die gingen met 2% omhoog. Ook voor alleenstaande en samenwonende werkzoekenden was er een verhoging.

In september zitten vakbonden en werkgevers opnieuw rond de tafel voor een nieuwe welvaartsaanpassing van de sociale uitkeringen voor de komende twee jaar. Daarin vragen de bonden onder meer opnieuw een verhoging van 2% voor alle minima. Op die manier hopen ze de laagste uitkeringen stap voor stap uit de armoede te hijsen, naast een bijkomende verhoging van om en bij 1% voor de andere uitkeringen. Op zijn minst een stevige stap in de goede richting, niet in de laatste plaats omdat die verhogingen uit alterna-

Vlaanderen zou nog wel eens in zijn eigen vel kunnen snijden door de Belgische sociale zekerheid op te breken en te splitsen.

tieve financiering komen en niet alleen door loontrekkenden moeten worden opgehoest.

De financiering, jawel...

Daarmee komen we bij een ander heikel punt: de financiering. De bijdrage van werkgevers is onder Paars stelselmatig afgebouwd. Ook de overheidsbijdrage is de voorbije decennia systematisch verminderd. De lasten van de sociale zekerheid komen daardoor nog meer op de schouders van de loontrekkenden te liggen. Op termijn is dat onhoudbaar.

Dan heb je twee opties. Of je bouwt de sociale bescherming af. Dat zien we nu al op een sluipende manier gebeuren. Werknemers worden meer en meer in de richting van tweede en derde pensioenpijler geduwd, terwijl het wettelijk pensioen de voorbije decennia steeds verder achterop hinkte. Gevolg? Wie altijd gewerkt en goed verdiend heeft, krijgt ook een vet aanvullend pensioen. Wie in de verkeerde sector aan de slag was, vaak werkloos was of thuis bleef voor de kinderen, is de pineut. Die zal het moeten hebben van een karig wettelijk pensioen. Kijk ook naar de gezondheidszorg, waar we steeds meer uit eigen zak betalen (zie boven). Een scenario van sociale afbraak waar de Beweging altijd tegen gestreden heeft.

Of je zorgt voor een stevige financiële onderbouw. In de hele discussie over de staatshervorming heeft de Christelijke Arbeidersbeweging met al haar deelorganisaties altijd gehamerd op de herfinanciering van de federale overheid. De deelstaten kregen de voorbije jaren heel wat bevoegdheden toegeworpen, maar in verhouding nog veel meer centen. En het zal wel de federale overheid zijn die de komende jaren de vergrijzing moet opvangen.

Voorlopig hoor je daar bitter weinig over, noch aan Vlaamse noch aan Franstalige kant. Aan onze kant van de taalgrens willen politici vooral regionaliseren en transfers van Vlaanderen naar Wallonië droogleggen. Nochtans zijn die transfers net de essentie van onze sociale zekerheid. Een solidair systeem kan niet zonder. Van Vlaanderen naar Wallonië, van West-Vlaanderen naar Limburg, van Luxemburg naar Oost-Vlaanderen en van Zichem-Zussen-Bolder naar Zwevezele. Met andere woorden, een solidair stelsel van sociale bescherming zal altijd transfers in zich dragen, op alle mogelijke niveaus. Overigens bleek onlangs dat het gemiddelde Vlaamse pensioen voor het eerst hoger uitvalt dan het Waalse. In de toekomst zal de transfer van pensioenen zich dus beginnen omkeren en voortaan van Wallonië naar Vlaanderen lopen. We zouden nog wel eens in ons eigen vel kunnen snijden door de Belgische sociale zekerheid op te breken en te splitsen.

Bewogen jaar in zicht

Heel interessant in dat verband was het seminarie dat dit blad op 5 juni jongstleden organiseerde rond de toekomst van België. Oud-MOC-voorzitter François Martou verwoordde het zo: "Wat de pensioenen betreft, hebben we geen splitsing nodig, wel meer geld om ze te financieren. En dat is nodig voor alle gepensioneerden, of ze nu Nederlands of Frans praten." Simpel gezegd, maar geen speld tussen te krijgen.

Overigens blijft de sociale zekerheid ook een verzekering. En een verzekeringsrisico spreid je over zoveel mogelijk mensen. Hoe meer mensen bijdragen, hoe groter de financiële ruimte om het risico op te vangen. Dat heb ik niet zelf uitgevonden, dat is een simpele, economische logica. Ga maar na bij om

De Christelijke Arbeidersbeweging staat lang niet alleen in haar bekommernis om de federale interpersoonlijke solidariteit te vrijwaren.

het even welke private verzekeringsmaatschappij. Niemand zal het in zijn hoofd halen om een verzekering op te splitsen, en al helemaal niet in functie van de taal die een verzekerde thuis spreekt.

Nog een opgemerkte gast op voormeld seminarie van *De gids* was oud-VBO-voorzitter Luc Vansteenkiste. "Het zal u misschien verbazen, maar de meeste werkgevers zijn voorstander van het behoud van de federale solidariteit en sociaal overleg. Als je die solidariteit opheft, ga je naar Amerikaanse toestanden, met een sociale catastrofe tot gevolg. En dat is nefast voor de groei en de stabiliteit van de bedrijven", luidde het. Een uitspraak die kan tellen en die eigenlijk geen commentaar behoeft. Vansteenkiste ging ook dieper in op de Vlaamse verzuchtingen naar goed bestuur. "Wij zitten echt niet te wachten op verschillende sociale en fiscale wetgeving in

Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Dat is een nachtmerrie voor bedrijven die in de drie gewesten actief zijn."

Om maar te zeggen dat een nuchtere kijk op de discussie over een staats hervorming al heel veel mist kan doen optrekken. En meteen is duidelijk dat de Christelijke Arbeidersbeweging lang niet alleen staat in haar bekommernis om de federale interpersoonlijke solidariteit te vrijwaren.

Het belooft een bewogen sociaal jaar te worden. De campagne 'De sociale zekerheid is er voor u' kon dus eigenlijk op geen beter moment komen. Om de waarde van solidariteit in de verf te zetten, om de sterkten en zwakten bloot te leggen, om het debat te voeden. Onze inbreng zal broodnodig zijn. De sociale zekerheid is er voor u. Laten we dat in de toekomst vooral zo houden.

(*) Met dank aan Ignace Leus (CM) en Chris Serroyen (ACV) voor het cijfermateriaal.